

N:o 55.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående inköp af mark för nya bangårdsanordningar i Stockholm; gifven Stockholms slott den 23 februari 1900.

Under åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag innehåller, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att inköp af sådana egendomar, som af Kongl. Maj:t pröfvas vara för statens jernvägar behöfliga för genomförande af nya bangårdsanordningar i Stockholm, må af Kongl. Maj:t, efter förslag af jernvägsstyrelsen, beslutas för ett sammanlagdt belopp af intill fem millioner kronor;

att köpeskillingarne för dessa egendomar må af statskontoret förskjutas af under händer varande medel mot ersättning, hvarom Riksdagen framdeles, på anmälan af Kongl. Maj:t, torde vilja besluta; samt

att den afkastning, samma egendomar kunna komma att lemna under tiden intill dess de varda för det med inköpet afsedda ändamål använda, må af jernvägsstyrelsen inlevereras till statskontoret för att redovisas under titel extra uppbörd.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

E. von Krusenstjerna.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1900.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN och
CRUSEBJÖRN.

Departementschefen statsrådet herr von Krusenstjerna anförde här-
efter:

Uti underdånig skrifvelse den 2 november 1899 har jernvägsstyrelsen hemställt om aflåtande till Riksdagen af proposition om anvä-
sande af ett anslag eller kreditiv å fem millioner kronor att, efter derom
för hvarje fall af styrelsen hos Eders Kongl. Maj:t gjord framställning,
ställas till styrelsens förfogande för inköp af mark för nya bangårds-
anläggningar i Stockholm.

Den högst väsentliga, oafbrutna stegring i trafiken å statsbanorna
till och från hufvudstaden, som inträffat under den långa tidrymd, som

förflutit efter tillkomsten af de nuvarande stationerna i Stockholm, har, då samtidigt icke vidtagits ens i någon mån mot den växande trafiken svarande utvidgningar och förbättringar af samma stationer, helt naturligt medfört, att dessa blifvit för sitt ändamål allt mer otillräckliga och, med hänsyn icke minst till den resande allmänhetens personliga säkerhet, otillfredsställande. Nödvändigheten af mera omfattande åtgärder för afhjelpande af dessa olägenheter har äfven länge varit insedd, och har åstadskommandet af fullt tidsenliga bangårdsanläggningar, anordnade så att de, äfven vid en alltjemt fortgående ökning af trafiken, kunde blifva för en längre framtid tillräckliga, härvid utgjort ett önskningsmål. I det längsta har man likväl, med hänsyn till de betydande utgifter, som med ett dylikt företag ovilkorligen måste blifva förenade, sökt någon möjlighet att på mindre kostsamt sätt uppnå en med afseende åtminstone å den närmaste tidens sannolika kraf nöjaktig lösning af frågan. I detta syfte afgaf jernvägsstyrelsen redan år 1895 ett förslag till förbättrade anordningar för person- och ilgodstrafikens besörjande vid Stockholms centralstation, och äskade Eders Kongl. Maj:t uti den till 1896 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för genomförande af samma förslag ett anslag af 750,000 kronor. I enlighet med derom under frågans behandling i Andra Kammaren väckt förslag beviljade emellertid Riksdagen för nämnda ändamål endast högst 100,000 kronor, hvarmed afsågs att bereda tillfälle till afhjelpande för den närmaste framtiden af de största olägenheterna, särskildt af spårsystemets otillräcklighet. Af den diskussion inom Andra Kammaren, som föregick detta Riksdagens beslut, framgår, hurusom de utan tvifvel kraftigaste skälen, hvarföre Riksdagen stannade vid ett belopp af 100,000 kronor, voro att på förhand kunde beräknas, att genom de af jernvägsstyrelsen föreslagna anordningarne de öfverklagade olägenheterna vid centralstationen blott för en jemförelsevis kort tid framåt skulle blifva afhjelpade, samt att det af Eders Kongl. Maj:t begärda belopp syntes väl stort, då fråga sålunda endast kunde anses vara om provisoriska åtgärder.

Då Riksdagens skrifvelse i ämnet den 10 april 1896 inför Eders Kongl. Maj:t anmäldes, behagade Eders Kongl. Maj:t, bland annat, uppdraga åt jernvägsstyrelsen att, efter vederbörlig utredning, taga under öfvervägande och till Eders Kongl. Maj:t inkomma med nytt fullständigt, af kostnadsförslag åtföljdt definitivt förslag, huru centralstationen i Stockholm borde på ett för trafikens ombesörjande tillfredsställande sätt lämpligast ordnas. På framställning af jernvägsstyrelsen medgaf Eders Kongl. Maj:t vidare den 27 november 1896, att jernvägsstyrelsen finge

för erhållande af förslag till ordnande af centralstationen i Stockholm anordna en internationel täflan enligt af styrelsen utarbetadt program och med utsättande af tre särskilda pris, med föreskrift att utdelandet af ifrågavarande pris skulle öfverlemnas åt en särskild, af jernvägsstyrelsen utsedd nämnd af fem personer, utaf hvilka en borde väljas bland stadsfullmäktige i Stockholm.

Efter det pristäffling sålunda af jernvägsstyrelsen anordnats och åtskilliga täfflingsförslag inkommit, har den af styrelsen utsedda prisnämnd öfver förslagen afgifvit utlåtande, dervid första priset tilldelats ett af ingenjörerna C. O. Gleim från Tyskland och S. Eyde från Norge uppgjort förslag, omfattande ordnandet af icke allenast centralstationen utan äfven stationsförhållandena i och vid Stockholm i deras helhet; och äro med ledning hufvudsakligen af nämnda förslag för närvarande uti jernvägsstyrelsen under utarbetande fullständiga planer för nya bangårdsanordningar i och vid hufvudstaden.

Till stöd för sin uti öfvermålade skrifvelse den 2 november 1899 gjorda framställning har jernvägsstyrelsen dels erinrat, hurusom styrelsen uti underdånig skrifvelse den 16 september samma år, under åberopande att till styrelsens kännedom kommit det till Stockholms stads byggnadsnämnd ingifvits ansökningar om tillstånd att uppföra boningshus och fabriksbyggnader å två särskilda tomter, belägna, den ena inom Kungsholms församling och den andra inom Katarina församling, hvilka tomter enligt det förslag till nya bangårdsanordningar i och vid Stockholm, som af den jemlikt nådiga brefvet den 27 november 1896 tillsatta nämnden för bedömande af inkomna täfflingsförslag till sagda anordningar erhållit första priset, borde för statens jernvägars räkning förvärfvas för utförande af berörda anordningar i Stockholm, till Eders Kongl. Maj:ts pröfning hänskjutit frågan om förvärfvande genom expropriation för statens räkning af ifrågavarande tomter samt dervid tillika hemställt, att för sådant ändamål erforderliga medel måtte ställas till styrelsens förfogande, dels ock i öfrigt anfört att, ehuru definitiv plan för bangårdsanordningarna i fråga ännu icke blifvit utarbetad, dock, enligt de hittills upprättade förslagen, i stort sedt kunde redan nu inhemtas, hvilken mark utöfver öfvermålade tomter vore för ändamålet erforderlig; att, då de inkomna täfflingsförslagen varit offentligen utställda till beskådande, allmänheten kommit i tillfälle göra sina iakttagelser och, såsom det äfven visat sig, börjat spekulera rörande sådan mark, som med temligen stor visshet kunde antagas komma att tagas i anspråk för berörda bangårdsanordningar; att det dertill vore af största vikt, att styrelsen blefva satt i tillfälle att, till förekommande af dylik spekulera-

tion och deraf följande prisstegringar, snarast möjligt inköpa mark af förenämnda beskaffenhet; samt att, äfven om marken icke skulle komma att för ändamålet genast användas, staten icke borde genom inköpen utsättas för någon förlust, enär, efter allt att döma, tomtvärderna komme att stiga.

Öfver jernvägsstyrelsens ifrågavarande framställning har statskontoret den 18 november 1899 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och deruti, för den händelse Eders Kongl. Maj:t skulle anse, att befogenhet förefunnes för jernvägsstyrelsens uttalade farhåga att ett dröjsmål med inköpet antagligen skulle medföra ökade kostnader, hemställt det Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva, att inköp af sådana egendomar, som kunde visa sig behöfliga för ifrågavarande bangårdsanordningar, finge af Eders Kongl. Maj:t, efter förslag af jernvägsstyrelsen, beslutas; att köpeskillingarne för dessa egendomar finge af statskontoret förskjutas af under händer varande medel mot ersättning, hvarom Eders Kongl. Maj:t framdeles komme att förordna; samt att den afkastning, samma egendomar möjligen kunde komma att lemna intill dess de blefve för det med inköpet afsedda ändamål använda, skulle af jernvägsstyrelsen inlevereras till statskontoret för att redovisas under titel extra uppbörd.

Såsom jag redan omnämnt, omfattar det af jernvägsstyrelsen åberopade, af ingenjörerna Gleim och Eyde uppgjorda förslaget nya bangårdsanordningar vid statsbanorna såväl inom sjelfva hufvudstaden som å sträckorna närmast derintill. Den till förslaget hörande kostnadsberäkning slutar ock på den höga summan af 25,440,000 kronor. Af de i detsamma ingående arbeten torde emellertid en stor del icke på länge böra ifrågakomma till utförande, och äfven de öfriga lära endast småningom kunna tänkas blifva verkställda. De med den växande trafiken tilltagande olägenheterna af stationernas inom Stockholm tränga utrymmen och i öfrigt för trafikens behöriga skötsel otillfredsställande beskaffenhet synas emellertid icke medgifva uppskjutandet af verk samma åtgärder för dessa stationers försättande i tidsenligt skick; och torde derföre äfven de härmed förenade arbeten blifva de, som i främsta rummet måste bringas till utförande. Att härvid omfattande jordområden inom staden behöfva tagas i anspråk är uppenbart och, ehuru kostnaderna för detta jordförvärf icke i bangårdsfrågans nuvarande skick låta sig med någon säkerhet beräkna, anser jag mig böra, såsom i någon mån belysande, omnämna, att uti ofvan åberopade kostnadsberäkning utgifterna för den utvidgning af jernvägsområdet inom Stockholm,

som skulle kunna under den närmare tiden ifrågakomma, upptagits till 5,123,900 kronor. Då dertill är att märka det förslagsställaren vid uppgörandet af beräkningarne i detta hänseende endast haft att tillgå uppgifter angående de särskilda tomternas taxeringsvärden, torde kunna tagas för gifvet att, derest den ifrågavarande marken skulle förvärfvas genom expropriation, kostnaderna komme att blifva väsentligt högre än sålunda beräknats.

Sammanställande nu angifna förhållanden, anser jag mig vid den föreliggande frågans bedömande kunna utgå från den förutsättning, att betydande utgifter för statsverket inom den närmaste framtiden förestå för anskaffande af mark inom hufvudstaden åt statsbanorna.

I betraktande häraf och med hänsyn tillika till hvad jernvägsstyrelsen i ärendet anfört kan jag icke finna annat än ytterst välbetänt, om i god tid sådana åtgärder vidtagas, som kunna befordra ifrågavarande markanskaffnings verkställande på för staten lindrigaste vilkor; och då det synes mig otvifvelaktigt, att genom beredande af möjlighet att under hand inköpa sådan mark, som med säkerhet kan antagas blifva för stationsanordningarne behöflig, afsevärda besparingar böra kunna påräknas, anser jag mig icke kunna underlåta att förorda framställning till Riksdagen i syfte att för dylika inköp erforderliga medel må finnas till Eders Kongl. Maj:ts disposition.

Såsom ytterligare stöd härför tillåter jag mig åberopa Eders Kongl. Maj:ts förut denna dag meddelade beslut i anledning af särskilda, af jernvägsstyrelsen dels uti den af styrelsen omförmälda skrifvelse af den 16 september 1899 och dels uti skrifvelse den 17 innevarande månad gjorda framställningar i fråga om rätt till expropriation af vissa tomter, hvilka förutsetts blifva för statsbanorna behöfliga och till hvilkas bebyggande tillstånd sökts. Efter det i anledning af den förra framställningen öfverståthållareembetet inkommit med vederbörandes förklaringar samt eget underdånigt utlåtande och deruti, under erinran att plan för blifvande utvidgningar af central- och södra stationerna ännu icke blifvit faststald, och att följaktligen icke heller vore bestämdt, hvilken mark för de ifrågasatta utvidgningarne kunde komma att behövas, framhållit, hurusom derföre sådana förhållanden icke syntes vara för handen, att det intrång på den enskildes förfoganderätt öfver sin egen dom, som expropriationsförfarandet innebure, nu författingsenligt kunde anlitas, har Eders Kongl. Maj:t nemligen funnit de af jernvägsstyrelsen gjorda framställningarne icke kunna för närvarande bifallas. Då följaktligen icke heller, innan plan för stationsanordningarne blifvit af Eders Kongl. Maj:t pröfvad och godkänd, genom meddelande af expropriations-

rätt lärer kunna förhindras, att den för samma anordningar erforderliga mark fördyras genom bebyggande, synes mig af ännu större vigt att denna mark må kunna under hand förvärfvas.

I fråga om det belopp, som härför bör vara att tillgå, har jag, med afseende å hvad jag här ofvan anfört, intet att erinra mot hvad jernvägsstyrelsen i sådant hänseende föreslagit, helst det icke ens blifvit ifrågasatt annat än att hvarje särskild fråga om markinköp skulle blifva beroende på Eders Kongl. Maj:ts afgörande.

Jag hemställer derföre, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva,

att inköp af sådana egendomar, som af Eders Kongl. Maj:t pröfvas vara för statens jernvägar behöfliga för genomförande af nya bangårdsanordningar i Stockholm, må af Eders Kongl. Maj:t, efter förslag af jernvägsstyrelsen, beslutas för ett sammanlagdt belopp af intill fem millioner kronor;

att köpeskillingarne för dessa egendomar må af statskontoret förskjutas af under händer varande medel mot ersättning, hvarom Riksdagen framdeles, på anmälan af Eders Kongl. Maj:t, torde vilja besluta; samt

att den afkastning, samma egendomar kunna komma att lemna under tiden intill dess de varda för det med inköpet afsedda ändamål använda, må af jernvägsstyrelsen inlevereras till statskontoret för att redovisas under titel extra uppbörd.

Till denna, af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lemna bifall samt förordnade, att nådig proposition i ärendet skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Josias Montgomery.
